

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Відокремлений структурний підрозділ
«Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи

Галина ДАНИЛІНА

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 30 » 08 2024 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни «Авіаційне страхування»
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 073 «Менеджмент»
(код та назва спеціальності)

освітнього ступеня бакалавр

Кривий Ріг
2024

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів освіти денної форми навчання з навчальної дисципліни «Авіаційне страхування»,
(назва навчальної дисципліни)

складені на основі навчальної програми, затвердженої « 30 » 08 2024 р.
та навчального плану НБ/ДІ-А0/03.12-073/24
затвердженого « 30 » 05 2024 р.

Укладач: викладач, к.е.н., доцент Марченко Світлана Миколаївна
(посада, наук. ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи
обговорено на засіданні циклової комісії
менеджменту, логістики та транспортної інфраструктури
(повна назва циклової комісії)

Протокол № 13
від « 27 » 08 2024 р.

Голова циклової комісії
Надія СМІРНОВА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО

Завідувач

навчально-методичного кабінету

Марина КОЛЬЧАК
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 27 » 08 2024 р.

1 Пояснювальна записка

Авіаційне страхування – це загальна назва комплексу майнового, особистого страхування та страхування відповідальності, яка впливає з експлуатації повітряного транспорту і захищає майнові інтереси юридичних та фізичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або законодавством.

Порядок та умови проведення авіаційних видів страхування є специфічними і потребують докладного висвітлення. Це, зокрема, зумовлено такими чинниками:

–авіаційне страхування має справу з особливими, відмінними від інших видів майна ризиками;

–значний розмір страхових сум передбачає узгодження дій страховиків і перестраховиків;

–авіаційні ризики можуть тягти за собою катастрофічні та кумулятивні збитки;

–авіаційне страхування тісно пов'язане з міжнародним страховим ринком;

–авіаційне страхування регулюється як національним, так і міжнародним правом;

–для проведення операцій з авіаційного страхування потрібна розвинена спеціалізована інфраструктура;

–авіаційні ризики висувають високі вимоги до професійної підготовки фахівців, які здійснюють їх страхування.

Отже, авіаційне страхування є досить складним за своєю суттю, а його реалізація потребує від страховика особливого підходу.

Страхова компанія, яка здійснює авіаційне страхування, повинна мати фахівців, які володіють не лише економікою страхування, а й глибокими знаннями з питань технічної експлуатації повітряних суден, сертифікації в цивільній авіації, правил виконання польотів і, безперечно, міжнародного права. Такі фахівці, як правило, аналізують інформацію, надану страхувальником перед укладанням договору страхування, і виконують функції аварійного комісара в разі настання страхового випадку. Складність сучасної авіаційної техніки та причинно-функціональний зв'язок між елементами сучасної авіаційно-транспортної системи цивільної авіації потребують від страхової компанії використання високих професіоналів цивільної авіації на постійній основі.

На розуміння даних концептуальних засад орієнтовані методичні вказівки, розроблені для самостійного вивчення навчальної дисципліни «Авіаційне страхування» здобувачами вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент».

Методичні вказівки мають сприяти глибокому засвоєнню здобувачами вищої освіти положень і проблем навчальної дисципліни «Авіаційне страхування», орієнтуючи на їх самостійне вивчення.

2 Загальні методичні вказівки

Самостійна роботи з навчальної дисципліни «Авіаційне страхування» спрямована на розширення знань здобувачів вищої освіти стосовно проблемних питань щодо функціонування сегменту авіаційного страхового ринку.

Виконання вказаних у даних методичних вказівках завдань передбачає самостійне їх вивчення здобувачами вищої освіти, керуючись рекомендованими літературними джерелами.

3 Орієнтований тематичний план з тем, які винесені на самостійну роботу

№ розділу, теми	Назва розділу і теми	Кількість годин на самостійну роботу
1	2	3
3 семестр		
Розділ №1. «Страховий бізнес у ринковій економіці»		
1.1	Сутність, принципи та класифікація страхування	10
1.2	Передумови становлення та особливості проведення авіаційного страхування	10
1.3	Страховий ринок	10
	Всього за розділом №1	30
Розділ №2. «Страховання авіаційних перевезень»		
2.1	Страховання авіаційних ризиків авіаексплуатанта	10
2.2	Страховання відповідальності власників, операторів аеропортів	10
2.3	Страховання майна авіапідприємств	12
2.4	Страховання членів екіпажу повітряного судна, іншого авіаційного персоналу, повітряних перевезень пасажирів та вантажу	12
	Всього за розділом №1	44
Розділ №3. «Перестраховання та співстраховання на повітряному транспорті»		
3.1	Перестраховання та співстраховання на повітряному транспорті	10
3.2	Роль ризик-менеджменту в авіаційному страхуванні	10
3.3	Страховий захист інтересів учасників договорів оренди та фінансового лізингу повітряних суден	10
	Всього за розділом №3	30
Всього за 3 семестр		104
Всього за навчальною дисципліною		104

4 Методичні вказівки до самостійної роботи

Розділ №1. «СТРАХОВИЙ БІЗНЕС У РИНКОВІ ЕКОНОМІЦІ»

Тема №1.1. Сутність та принципи класифікації страхування

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється страхування від самострахування?
2. Яка відмінність страхування від взаємострахування?
3. Чим обумовлена необхідність існування страхування?
4. Яке значення має страхування для суспільства?
5. Назвіть переваги страхування?
6. Чим відрізняється співстрахування від контрибуції?
7. Які ознаки страхування Ви знаєте?
8. Які функції страхування Ви знаєте?
9. Які принципи страхування Ви знаєте?
10. Чому для страховиків важливий принцип причинно-наслідкового зв'язку?
11. Обґрунтуйте необхідність класифікації страхування?
12. Чим обумовлений поділ страхування на галузі, підгалузі, види?
13. Скільки Ви знаєте класів страхування згідно Європейської конвенції?

14. В чому полягає мета класифікації страхування?
15. Як Ви ставитесь до запровадження обов'язкових видів страхування в Україні?
16. Поясніть чому на сьогодні в Україні відсутні державні страхові компанії?
17. За якими ознаками здійснюється класифікація страхування?
18. Як класифікують страхування за спеціалізацією страховика?
19. Які принципи добровільного страхування Ви знаєте?
20. Як проводиться класифікація страхування за орієнтацією страхових інтересів?

Теми рефератів:

1. Історія розвитку страхування: від давніх часів до сучасності.
2. Економічна природа авіаційного страхування: сутність та основні функції.
3. Правові та економічні основи принципів авіаційного страхування.
4. Класифікація авіаційного страхування та характеристики видів.
5. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного авіаційного страхування.
6. Роль страхових компаній в економіці України.
7. Управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності страхових компаній.
8. Соціальне страхування: функції та особливості в Україні.
9. Страхування життя: основні продукти та принципи.

Тема №1.2. Передумови становлення та особливості проведення авіаційного страхування (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Надайте визначення поняттю «авіаційне страхування».
2. Назвіть та охарактеризуйте основні складові авіаційного страхування.
3. Яка роль авіаційного страхування у забезпеченні безпеки польотів?
4. Назвіть та розкрийте предметний зміст передумов встановлення авіаційного страхування.

Теми рефератів:

1. Історія авіаційного страхування: від перших авіарейсів до сучасних тенденцій
2. Аналіз етапів розвитку авіаційного страхування та його еволюція в контексті авіаційної індустрії.
3. Правові основи авіаційного страхування
4. Авіаційне страхування: міжнародні страхові компанії
5. Аналіз впливу великих міжнародних страхових компаній на ринок авіаційного страхування та їх стратегії
6. Фінансові механізми авіаційного страхування: резерви та перестраховування
7. Дослідження фінансових стратегій, які пропонують страхові компанії для управління ризиками в авіаційній галузі
8. Авіаційне страхування та захист прав споживачів

Тема №1.3. Страховий ринок

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Які позитивні тенденції розвитку страхового ринку України?
2. Яким чином має відбуватися управління страховим ринком?
3. Яку роль відіграють посередники на страховому ринку?
4. Які етапи розвитку страхового ринку в Україні Ви знаєте?
5. Які фактори впливають на розвиток страхової справи в державі?
6. Назвіть учасників страхового ринку?
7. Що являє собою зовнішнє середовище страхового ринку?

8. Що відноситься до внутрішньої системи страхового ринку?
9. Розкрийте сутність поняття «страховий ринок»?
10. Які особливості страхового ринку Великобританії?
11. Як функціонує страховий ринок Польщі?

Розділ №2. «СТРАХУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ»

Тема №2.1. Страхування авіаційних ризиків авіаексплуатанта (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність поняття «страховий ризик».
2. Назвіть основні ознаки ризику.
3. Що таке страховий випадок?
4. За якими ознаками класифікують ризики? Розкрийте зміст класифікації ризиків.
5. Які етапи управління страховим ризиком Ви знаєте?
6. Яка сутність поняття «актуарні розрахунки»?
7. Обґрунтуйте основні завдання актуарних розрахунків.
8. Розкрийте зміст поняття «страховий тариф».
9. Яка структура страхового бруutto- і нетто-тарифу?
10. Яка структура страхового тарифу:
  - для ризикових видів страхування;
  - при загальному страхуванні;
  - при страхуванні життя.
11. Розкрийте зміст понять «базовий тариф», «реальний тариф», «конкретний тариф»
12. Які особливості і напрями страхування авіаційних ризиків авіа експлуатанта.

Теми рефератів:

1. Дослідження відносин між авіаексплуатантами та страховими компаніями.
2. Аналіз ризиків в авіаційній діяльності: методи та інструменти: огляд сучасних методів аналізу.
3. Сучасні тенденції авіаційного страхування: аналіз новітніх трендів у страхуванні авіаційних ризиків.
4. Ризики зміни клімату та їх вплив на авіаційне страхування.
5. Стратегії управління ризиками в авіаційному страхуванні.
6. Страхування авіаційних ризиків в умовах глобалізації.
7. Дослідження практики перестраховування в авіаційній галузі.
8. Страхування авіаційних ризиків.
9. Авіаційні ризики в контексті глобальних криз.
10. Роль страхування в забезпеченні безпеки польотів.

Тема №2.2. Страхування відповідальності власників, операторів аеропортів (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає економічне призначення майнового страхування?
2. Що таке страхова вартість майна в майновому страхуванні?
3. Які особливості страхування відповідальності власників та операторів аеропортів?
4. Які ризики покриваються страхуванням?

Теми рефератів:

1. Основи страхування відповідальності власників та операторів аеропортів.

2. Види ризиків, пов'язаних з діяльністю аеропортів, та методи їх страхування.
3. Страхування цивільної відповідальності в аеропортовій діяльності.
4. Специфіка страхування відповідальності операторів аеропортів в Україні.
5. Світовий досвід страхування відповідальності аеропортів.
6. Ризики екологічної відповідальності для аеропортів та їх страхування.
7. Страхування відповідальності перед пасажирями та персоналом аеропортів.
8. Фінансові аспекти страхування аеропортів: управління ризиками та оптимізація витрат.
9. Правові аспекти страхування відповідальності операторів аеропортів.
10. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування аеропортів в Україні.

Тема №2.3. Страхування майна авіапідприємств

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості розрахунку дійсної вартості страхового відшкодування?
2. Як розрахувати перший ризик страхового відшкодування??
3. Від чого в майновому страхуванні залежить розмір страхової суми?
4. Яка особливість пропорційної системи страхового забезпечення?
5. Як розраховується відбудована вартість страхового відшкодування?
6. Які особливості визначення дробової частини страхового відшкодування?
7. Як розрахувати граничну відповідальність страхового відшкодування?
8. Як обрати систему страхового забезпечення при страхування майна?
9. Назвіть особливості страхування цивільних повітряних суден і засобів водного транспорту.
10. Які особливості страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції і промисловій розробці родовищ нафти і газу?
11. Назвіть правила страхування тварин.
12. Які особливості страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії?
13. Як відбувається страхування іпотеки?
14. Які правила страхування майна, переданого у концесію, майнових ризиків користувачів надр?
15. Як відбувається страхування ризику невиплат гравцям призів і сільськогосподарської продукції з державною підтримкою?
16. Надайте характеристику основним видам добровільного майнового страхування.
17. Які особливості страхування майна авіапідприємств?

Тема №2.4. Страхування членів екіпажу повітряного судна, іншого авіаційного персоналу, повітряних перевезень пасажирів та вантажу

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Яка мета страхування членів екіпажу повітряного судна?
2. Назвіть основні ризики, від яких можуть бути застраховані члени екіпажу повітряного судна.
3. Які види включає страхування членів екіпажу повітряних суден?
4. З якою метою проводиться страхування іншого авіаційного персоналу?
5. Назвіть та розкрийте сутність видів страхування авіаційного персоналу.
6. З якою метою проводиться страхування пасажирів під час авіаперельотів?
7. Назвіть основні види страхування пасажирів під час авіаперельотів.
8. Яка мета страхування вантажу при авіаперевезеннях?
9. Назвіть та розкрийте предметний зміст видів страхування вантажу при авіаперевезеннях.
10. Які особливості страхування авіаперевезень?
11. Які ризики покриває страхування авіаперевезень?

12. Якими нормативно-правовими документами регулюється страхування пасажирів і вантажу при авіаперевезеннях?

РОЗДІЛ №3. «ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА СПІВСТРАХУВАННЯ НА ПОВІТРЯНОМУ ТРАНСПОРТІ»

Тема №3.1. Перестраховання та співстраховання на повітряному транспорті (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості перестраховання?
2. Яке призначення співстраховання?
3. Які існують види договорів пропорційного перестраховання?
4. Назвіть види договорів непропорційного перестраховання?
5. Які існують види пулів?
6. З якою метою страховики об'єднуються в пули?
7. Які існують види комісій в перестрахованні?
8. В чому різниця між пропорційним та непропорційним перестрахованням?
9. Які переваги перестраховання?
10. Для чого необхідне ретроперестраховання?

Тема №3.2. Роль ризик-менеджменту в авіаційному страхуванні (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Надайте визначення поняттю «ризик-менеджмент».
2. Яка послідовність здійснення ефективних антикризових заходів?
3. Назвіть етапи реалізації ризик-менеджменту.
4. Розкрийте зміст етапів аналізу ризику.
5. Назвіть методи оцінки ризику.
6. Які існують способи контролю над ризиком?
7. Яка сутність методів фінансування ризиків? Розкрийте їх зміст.
8. Назвіть види методів ризик-менеджменту? Яка їх сутність?
9. Яка роль ризик-менеджменту в авіаційному страхуванні?

Теми рефератів:

1. Огляд ризик-менеджменту в авіаційному страхуванні.
2. Типи ризиків в авіації та їх вплив на страхування.
3. Роль даних і технологій у управлінні ризиками в авіаційному страхуванні.
4. Механізми перенесення ризику в авіаційному страхуванні.
5. Еволюція авіаційного страхування та практик управління ризиками.
6. Правова та регуляторна база, яка впливає на управління ризиками в авіаційному страхуванні.
7. Зв'язок між управлінням ризиками і ціноутворенням в авіаційному страхуванні.

Тема №3.3. Страховий захист інтересів учасників договорів оренди та фінансового лізингу повітряних суден

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Питання для самоконтролю:

1. Надайте визначення поняттю «фінансова надійність страхової компанії».
2. Розкрийте зміст поглядів науковців на зміст поняття «фінансова надійність страхової компанії».
3. Назвіть фактори зниження фінансової надійності страхової компанії.

4. Які основні положення Закону України «Про страхування»?
5. Який мінімальний статний фонд страховика, що не займається страхуванням життя?
6. Що таке фактична та нормативна платоспроможність страхової компанії?
7. Як розраховується запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування, окрім страхування життя?
8. Як розрахувати запас платоспроможності страховика за показником страхових премій?
9. Як визначити запас платоспроможності страховика за показником страхових виплат?
10. Як розрахувати запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя?
11. Як визначити платоспроможність страховика згідно Закону України «Про страхування»?
12. Як розрахувати норматив платоспроможності та достатності капіталу?
13. Як розрахувати нормативний запас платоспроможності?
14. Які показники для визначення платоспроможності страхової компанії використовуються у закордонній страховій практиці?
15. Як розраховуються показники нормативного запасу платоспроможності згідно Директив ЄС?
16. Що таке резерви незароблених премій?
17. Як здійснюється розрахунок резервів незароблених премій згідно з Законом України «Про страхування»?
18. Назвіть та розкрийте зміст методів розрахунку незароблених премій.
19. Чим є резерв заявлених, але не виплачених збитків?
20. Яка сутність резерву збитків, які виникли, але не заявлені?
21. Яка економічна сутність резерву коливань збитковості?
22. Як визначається резерв катастроф?
23. Як відбувається формування страхових резервів страховика, що здійснює страхування життя?
24. Яка економічна сутність резерву вирівнювання і резерву бонусів?

5 Рекомендовані навчально-методичні матеріали

1. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № [86/96-ВР](#).
3. Мельник Т.А., Сибірцев В.В. Страхування: навчальний посібник. – Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. – 307 с.
4. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посібн. – Харків: ХНАУ, 2020. – 252 с.
5. Повітряний кодекс України від 03.10.2019 р.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок і умови проведення обов'язкового авіаційного страхування» від 13.07.1998 р. №1083.
7. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. – 328 с.
8. Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посібник. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. – 221 с.